

ХАРИЗМА ЧЕРНЕЧИХ ЗГРОМАДЖЕНЬ

Представлено вчення Католицької Церкви про харизму богопосвячених інститутів. Вказано критерії визначення видів харизми: тип засновника і його роль у постанні нової спільноти, історія, причини та мотиви заснування, формування правила, яке регулює спільнотне життя. Ідентичність інституту виражається в його харизмі. Її знання пропагує креативність і тривкість спільноти та оживляє Церкву.

Ключові слова: харизма, богопосвячене життя, інститут, чернече згромадження, засновник.

Другий Ватиканський собор і пособорові документи Церкви надали поштовху до розвитку досліджень у ділянці харизми богопосвячених спільнот. Основний внесок у цьому напрямку зробили італійські, іспанські та польські науковці. Відомий дослідницький центр цього напрямку богослов'я – інститут «Клареціанум» у Римі. Знаними дослідниками щодо харизми чернечих інститутів є: Жан-Марі Роже Тіяр, Лука Гутьєррез, Фабіо Чарді, Антоніо Романо, Петро Лішка, Маріо Мідалі, Северин Марія Алонсо.

Ця стаття дає українському читачеві можливість ознайомитися з основними принципами визначення виду харизми чернечої спільноти. Вона є першим україномовним напрацюванням у цьому напрямку досліджень. В українському релігійному середовищі часто застосовують вислови «харизма засновника», «харизма згромадження» без належного розуміння суті цих понять. Тому важливо подати належне пояснення щодо застосування таких термінів.

Нерідко чуємо заклики до того, щоб чернечі згромадження були вірними «харизмі засновника». Проте харизму засновника посідає незначна кількість спільнот, більшість згромаджень ніколи її не мали, а тому не можуть ставити перед собою завдання зберігати вірність тому, що їм не належало й не належить. Основна частина чернечих згромаджень отримала харизму, яка зароджувалась у процесі заснування перших спільнот, а основоположник при цьому здійснював дії, необхідні для їхнього постання і розвитку, не передаючи власної харизми спільноті. Харизму засновника можуть посідати лише ті спільноти, котрі, перейнявши її від засновника, наслідують його у своєму способі

життя та місії. Якщо ж згромадження не отримало харизми засновника, то важливо пізнати причини заснування, ціль, для якої воно було створене, щоб визначити харизму спільноти та зберігати вірність їй. У цьому випадку можемо говорити про вірність духові засновника і харизмі згромадження. Кожна чернеча спільнота покликана пізнати власну харизму, яка стала причиною її постання, адже в ній виражається покликання та місія згромадження.

У минулому столітті було довершено реформу василіянського чину, створено нові чернечі згромадження в Українській Греко-Католицькій Церкві. Діяльність богопосвячених осіб оживила Церкву в різних напрямках її служіння. Однак події Другої світової війни та ліквідація УГКЦ призупинили діяльність чернечих чинів і згромаджень у Галичині, змушуючи їх до підпільного способу життя та праці. Легалізація Церкви після розпаду СРСР змусила богопосвячені спільноти зайнятися катехитичною працею – незалежно від виду харизми, для якої їх початково було створено. Роки незалежності України сприятливо вплинули на кількісний розвиток богопосвячених спільнот. Проте питання ідентичності й вірності власній харизмі для більшості спільнот залишається актуальним для вирішення.

В українському середовищі немає розробленої та чітко сформованої системи розрізнення типу засновника чернечого згромадження і виду його харизми, знання чого є важливим для збереження ідентичності спільноти та вірності своїй харизмі у служінні Богові та Церкві. Зважаючи на це, вважаю доречним і необхідним запропонувати українському читачеві, особливо богопосвяченим особам, цю статтю.

У дослідженні використано пособорові документи Католицької Церкви, у яких висвітлено розуміння харизми богопосвячених спільнот, та основні праці італійських і польських дослідників у ділянці харизми чернечого життя.

1. Харизма богопосвячених спільнот у вченні Церкви після Другого Ватиканського собору

У декреті *Perfectae caritatis* Другий Ватиканський собор закликає чернечі згромадження до віднови богопосвяченого життя: повернутися до джерел християнства і до первісного духу інститутів, який став натхненням для заснування чернечої спільноти, а також пристосуватися до змінних умов нашого часу. Для цього необхідним є наслідування Христа, згідно з духом Євангелія, що має бути найвищим правилом богопосвячених спільнот. Для блага Церкви важливо, щоб інститути вирізнялися кожен своїм особливим характером і служінням. Тому необхідно правильно розпізнавати дух та істинні наміри їхніх засновників, а також здорові традиції, що творять власну спадщину кожного інституту¹.

¹ Decreto sul rinnovamento Della Vita religiosa *Perfectae caritatis*, § 2 (www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_it.html).

Харизма (з гр. χάρισμα) – це дар, ласка. Харизма є даром Святого Духа, що уділяється конкретній особі для спільного добра та плідного свідчення Євангелія (Рим 12:6–8). Святий апостол Павло, інтерпретуючи Божі дари (1 Кор 12–14), пригадує, що вони дані для користі цілої спільноти Церкви і їм належить уживати в такий спосіб, щоб їй послужити². Людина, яка приймає дар і служить іншим, у результаті реалізовує свою особистість. У такий спосіб Святий Дух творить людську спільноту³. Людина, обдарована Божим даром, служить спільноті в поставі цілковитої покорі, яка виражає ознаку персоналізації третьої Божої Особи⁴. Серед різних дарів окреме місце займають харизми, що стосуються богопосвяченого життя. Богопосвячені особи евангелізують через свідцтво абсолютного примату Бога в людському житті. Таке свідчення завжди поєднане з ентузіазмом і радістю, адже виникає з пізнання Бога⁵.

Після видання 26 червня 1971 р. апостольського повчання святого папи Павла VI «*Evangelica testificatio*» Церква офіційно говорить про харизму засновників чернечої спільноти, а також про харизму чернечого життя, котра є плодом Святого Духа, який завжди діє в Церкві⁶, пригадує ченцям і черницям обов'язок вірності духові засновників щодо їхніх евангельських вказівок та прикладу святості⁷.

Конгрегація інститутів богопосвяченого життя та апостольських спільнот разом із Конгрегацією єпископів 14 травня 1978 р. видала інструкцію «*Mutuae relationes*» про співпрацю між єпископами і чернецтвом у Церкві. В інструкції наголошено на тому, що інститути в Церкві відзначаються властивим їм покликанням – даром, натхненим Святим Духом і потвердженим в автентичний спосіб ерархією. Тому важливо забезпечити ідентичність кожного згромадження, щоб уникнути небезпеки ситуації, в якій чернечі особи були б залученими в життя Церкви в непевний і неоднозначний спосіб, без належної узгодженості з відповідним їхній спільноті стилем праці, згідно з її характером⁸. Кожна автентична харизма несе в собі правдиву новизну в духовному

² R. Jasiak. Charyzmaty // *Leksykon duchowości katolickiej* / ред. M. Chmielewski. Lublin – Kraków 2002, с. 112.

³ P. Liszka. Duch Święty źródłem charyzmatów życia zakonnego // *Życie konsekrowane* 1 (2002) 31.

⁴ Там само, с. 34.

⁵ W. Gogola. Charyzmat życia konsekrowanego jako dar i zadanie // *Życie konsekrowane* 4 (2008) 19.

⁶ Jasiak. Charyzmaty, с. 114.

⁷ Paolo VI. Esortazione apostolica *Evangelica testificatio* (29.06.1971), 11 (http://www.vatican.va/content/paul-vi/it/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19710629_evangelica-testificatio.html).

⁸ Sacred congregation for religious and for secular institutes, sacred congregation for bishops. Directives for the mutual relations between bishops and religious in the church – *Mutuae relationes* (14.05.1978), 11 (http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccsclife/documents/rc_con_ccsclife_doc_14051978_mutuae-relationes_en.html).

житті Церкви. Важливо, щоби члени чернечих спільнот, будучи вірними Господньому покликанню, досліджували знаки часу в поставі послуху ерархії, відважно приймали ініціативи й терпеливо служили ближнім, покійрно зносячи труднощі. У згаданих вище документах немає терміна «харизма інституту», проте його відповідником можна вважати вислови: характер інституту, ідентичність інституту, специфічний дух, окрема місія інституту⁹. Цей термін з'являється в документі «Контемплативний вимір чернечого життя» (1980)¹⁰. У ньому зазначено: «Ченці та черниці, зі свого боку, мають засвідчувати свою дієву та сердечну приналежність до “епархіальної родини”. Повинні чинити це, не тільки будучи готовими до послуг – відповідно до своєї харизми – для потреб місцевої Церкви, а й мають ще більше служити своїм духовним досвідом епархіальним священникам і всім вірним у молитві»¹¹.

У 70-х роках ХХ ст. тематика харизми чернечого життя стала популярною в наукових дослідженнях богословів. Богопосвячене життя розглядали в контексті харизматичних рухів, наголошували на євангельському радикалізмі богопосвяченого життя, звертаючи увагу на його харизму¹². У рефлексії над засновниками та їхніми інститутами підкреслено потребу ясно окреслити елементи, які творять харизматичний досвід і духовність засновника¹³. У 1980-х роках рефлексії над харизмою засновників зосередилися на пошуках критеріїв для розрізнення між інститутами, щоб ясніше виразити проєкт життя кожного з них. Богослов'я богопосвяченого життя, що займається харизмою інституту, виділяє два види чернечих інститутів: ті, котрі як основне завдання пропагують певну євангельську цінність для розвитку Церкви, і ті, що ведуть необхідну активну діяльність, відповідаючи на актуальні потреби Божого люду. Ці потреби можуть мати тимчасовий характер. При цьому інститути покликані радикально наслідувати Христа¹⁴.

Існує два основні напрямки інтерпретації богопосвяченого життя. Один розглядає богопосвячене життя як один з еклезіальних станів, другий – як радикалізацію християнського життя. Останній має як прихильників, так і опонентів. Опоненти не погоджуються з тим, що радикалізація євангельської

⁹ *Mutuae relationes*, 11, 13.

¹⁰ Congregazione per gli istituti di vita consacrata e le società di vita aposolica. La dimensione contemplativa della vita religiosa (1980), 22, 29 (http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccsclife/documents/rc_con_ccsclife_doc_12081980_the-contemplative-dimension-of-religious-life_it.html).

¹¹ Там само, 22.

¹² J. Galot. *Il carisma della vita consacrata*. Milano 1968; J. M. R. Tilliard. *Religiosi perque?* Bologna 1970; P. R. Régamey. *La voce di Dio nelle voci del tempo*. Assisi 1973; J. Aubry. *Teologia della vita religiosa alla luce del Vaticano II*. Torino – Leumann 1980.

¹³ M. Midali. La teologia della vita consacrata dal Vaticano II a oggi // *Vita consacrata* 28/4 (1992) 317–319.

¹⁴ P. Liszka. *Charyzmat życia zakonnego*. Warszawa – Wrocław 2002, c. 51.

святості характерна тільки для ченців і черниць, та звертають увагу на можливість осягнення її іншими християнами. Прихильниками цього напрямку є Паредес Гарсія, Тіяр, Схіллекс, Гутьеррес. Вони вважають, що чернече життя досконаліше від життя інших християн¹⁵, і підкреслюють єдність місії Церкви, в яку одні заангажовані більшою, а інші – меншою мірою. При цьому всі реалізують той самий план історії спасіння¹⁶. Однак лиш перший напрямок надає чернецтву реального значення в Церкві як реалізації визначеної, виразно виокремленої в Євангелії цінності, даної для виконання тільки деяким учням Христа. До євангельського радикалізму покликані всі християни, до чернецтва – лише деякі. Різниця між покликанням звичайних християн і покликанням тих, які вибрали чернецтво, полягає не в меншому чи більшому радикалізмі, а в прийнятті іншої спеціалізації. Природу і значення чернечого стану описує Догматична конституція про Церкву «*Lumen gentium*».

Прийняття євангельських рад служить немов би знаком, який кожного члена Церкви може і повинен діяльно спонукати до ревного виконання обов'язків християнського покликання. Чернечий стан, який краще звільняє своїх послідовників од земних клопотів, — краще являє і всім вірним небесні блага, присутні вже в цьому світі; краще свідчить про нове і вічне життя, набуте Христовим ізбавлінням; краще предвіщає майбутнє воскресіння і славу Небесного Царства. Цей стан також ближче наслідує і завжди представляє в Церкві ту життєву поставу, яку прийняв Син Божий, коли прийшов у світ чинити волю Отця, і яку запропонував учням, що пішли за Ним. Особливим чином відкриває вознесеність Царства Божого над усім земним і його найвищі вимоги, а також показує всім людям незрівнянну велич сили Христа-правителя і безмежну могутність Святого Духа, яка чудесно діє у Церкві (*LG 44*)¹⁷.

Суть чернечої екзистенції творять: посвята через євангельські ради, спільнота, клявзура, духовна втеча від світу, молитва, правила чи конституції, дух умертвлення, церковна апробата, харизма й одяг.

Розуміння харизми чернечого життя розвиває святий папа Іван Павло II в апостольському повчанні «*Vita consecrata*» від 25 березня 1996 р. Папа настановляє, що богопосвячене життя закорінене в прикладі й навчанні Христа, воно присутнє в Церкві від самих початків і ніколи не зникне, бо становить її засадничий елемент, який виражає внутрішню сутність Церкви (*VC 29*). Саме у вірності натхненню засновників і засновниць, що є даром Святого Духа, легше виявляються і глибше переживаються основні елементи

¹⁵ J. C. R. Garcia Paredes. Identidad teológica complementariedad vocacional en la Iglesia. Laicos y religiosos en la única Mision Universal // *Confer 29/2* (1990) 347.

¹⁶ Там само, с. 348.

¹⁷ Цит. за: *Документи Другого Ватиканського собору (1962–1965)*. Львів 2014.

богопосвячного життя (VC 36). У повчанні зазначено, що «підвалини кожної харизми мають потрійний вимір». Перший спрямований до Отця в синівському бажанні пізнати Його волю через процес постійного навернення, у якому послух є джерелом свободи, чистота виражає прагнення серця, якого не може задовольнити любов, що має кінець на цій землі, а убожество живить голод і спрагу справедливості, яку Бог обіцяв задовольнити (Мт 5:6). Другий спрямовує до Сина, заохочує плекати глибоко внутрішнє і сповнене радості сопричастя з Ним, вчить за Його прикладом віддано служити Богові, братам і сестрам. Третій спрямовує до Святого Духа, оскільки готує богопосвячених осіб віддати самих себе Його прововоді й підтримці як в особистому духовному житті, так і в житті спільноти, а також в апостольській діяльності, щоб жити таким духом служіння, який мав би надихати кожний вибір правдивого християнина. Цей потрійний вимір, що завжди присутній у кожній *засновницькій харизмі* (хоча й з відмінними характерними ознаками, котрі притаманні різним способам життя), має втілюватися й розвиватися згідно з автентичною традицією інституту, викладеною в правилах, конституціях та уставах (VC 36).

Говорячи про постання нових інститутів богопосвячного життя, папа жививає технічний термін *засновницька харизма* (*carisma di fondazione*)¹⁸, не вказуючи при цьому, чи належить вона до особи засновника, чи до інституту; чи з'являється щойно в часі постання інституту, чи існувала в особі засновника скоріше. Він звертає увагу на те, що кожна харизма богопосвяченого життя заохочує богопосвячену особу віддатися цілковито Богові, розвиває глибоке й радісне сопричастя із Сином та стремління до Святого Духа. Засновницька харизма є джерелом фундаментальної духовності чернечої спільноти, надає напрямок її діяльності. Діяльність, тобто місія, яка випливає з харизми, реалізовує еклезіальні цінності в особистому житті покликаної особи. Людина, покликана до реалізації еклезіальної вартості, має старатися про те, щоб інші люди також реалізовували цю вартість у своєму житті. Найважливішим є особистий приклад.

Якщо засновник на початку й не задумувався над реалізацією певної євангельської цінності, а керувався лише любов'ю до потребуючих людей, то в заснованій ним спільноті все ж таки реалізується певний аспект тайни Христа. Тому папа Іван Павло II заохочує чернечі спільноти дбати про власну ідентичність та працювати згідно з визначеною засновницькою харизмою, зберігаючи вірність правилам і конституціям (VC 36). Через харизму формується традиція кожного інституту. Харизма виражає дар, даний інститу-

¹⁸ Giovanni Paolo II. Esortazione apostolic apost-sinodale *Vita consecrata* 36, 73 (http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_25031996_vita-consecrata.html).

тові. Вірність засновницькій харизмі запевняє плідність апостольської праці. Другим елементом, що запевняє таку плідність, є особиста посвята – така ж сама, якою відзначалися засновники й засновниці (VC 82). Папа зауважує, що як у різних історичних періодах була, так і тепер є небезпека того, що деякі згромадження можуть перестати існувати (VC 63). Можна задумуватися над тим, що є причиною їхнього занепаду: зовнішні обставини чи помилки богопосвячених осіб? Чи перестануть існувати ті інституції, котрі були засновані для здійснення визначеної на певний час діяльності? З певністю неперервно існуватимуть ті інститути, які змогли реорганізувати свою діяльність відповідно до специфіки своєї харизми, зберігаючи при цьому свою ідентичність.

Отець Петро Лішка, спираючись на апостольське повчання «*Vita consecrata*», бере до уваги цілі заснування чернечих спільнот і робить висновки щодо їхнього життя та діяльності в часі. Є інститути, які можуть і повинні реорганізувати свою діяльність, а іншим, ціллю яких є реалізація істотних вартостей внутрішнього життя Церкви, не слід змінюватися. Існують інститути, яким притаманна *тимчасова харизма*, тобто вони покликані до життя на визначений час, до виконання завдань, що назріли в певному періоді. Вони ведуть необхідну протягом деякого часу суспільну діяльність, котра не впливає з істоти життя Церкви. В цьому випадку брак спільнотного життя не ослаблює реалізацію харизми, а навпаки, може її зміцнювати. При цьому інститутові треба виробити для своїх членів стратегію спільнотного життя, котра не впливає з харизми, але має бути пристосована до неї¹⁹. Коли обставини змінюються так, що інститут не має можливості здійснювати властиві йому завдання, то він занепадає, якщо не здатний переключитися. Та все ж більшість інститутів спроможні реорганізуватися. При цьому в них може змінитися діяльність, форма богопосвяченого життя, однак незмінним залишається посланництво (VC 63), бо інститут реалізовує незмінну для Церкви вартість або виконує завдання, котре залишається актуальним до кінця світу. Харизма, дана для виконання конкретного завдання, завжди має опертя на євангельському фундаменті, з якого черпає, як із життєдайного джерела. При цьому важливо, щоб на першому місці ставили виклики часу та діяльно відповідати на них.

Тривала харизма дана інститутові для реалізації еклезіальної вартості, яка належить до суті життя Церкви. Тут реалізація харизми полягає в інтенсифікації цієї вартості у спільноті, а через неї – в Церкві.²⁰ Ідентичність чернечої спільноти, яка реалізовує тривалу харизму, залежить не від способу її реалізації, а від інтенсифікації цієї харизми, вторинно ж – також від старань,

¹⁹ P. Liszka. *Rozwój i zanik wspólnot życia konsekrowanego w kontekście charyzmatycznym // Życie konsekrowane* 4 (2008) 61.

²⁰ Там само, с. 59.

вкладених у заангажування інших людей у її реалізацію. У спільнотах, які реалізують тривалу харизму, виражена сильна еклезіальність і наголошується на спільнотному житті. Завданням особи, покликаної до такої спільноти, є не просто реалізація харизми, а реалізація її в Церкві і для Церкви. Навіть пустельник, який проживає на самоті, духовно живе в Церкві й для Церкви. Важливим є не тільки зовнішній стиль життя особи, а й її духовне пережиття²¹.

У деяких випадках особи чи чернечі згромадження можуть поєднувати *тимчасову* і *тривалу* харизму, що має бути окреслене в конституціях²².

2. Засновник – інструмент Святого Духа в постанні інституту богопосвяченого життя

Антоніо Романо окреслив основні завдання засновника чернечої спільноти, який веде своїх учнів до радикального навернення²³. Розглядаючи богословсько-харизматичний аспект постання спільноти, цей автор вказує на основні елементи, необхідні для її заснування: прагнення заснувати, укладення правила та опис стилю життя цієї спільноти²⁴. Церковна ерархія визнає та затверджує її харизму. Харизма інституту призначена для добра Церкви і розвивається залежно від потреб часу. Тому кожна чернеча спільнота мусить мати специфічну новизну й актуальність, інакше почне занепадати²⁵.

Процес заснування інститутів богопосвяченого життя може бути короткотривалим, навіть виражатися в одному акті, у якому все довершується, або ж тривати довго, аж кілька років, протягом яких і формуються всі істотні елементи, необхідні для постання інституту в повному вимірі. У процес заснування може бути заангажовано багато людей або ж усі дії може виконати одна особа. Харизма може бути окреслена заздалегідь, до появи першої спільноти, але може й формуватися ще довго після її організації. Постає питання, чи початок інституту, тобто дата його заснування, визначається часом, коли заіснувала перша спільнота, чи щойно часом, коли харизма була надана їй у повноті. На етапі заснування харизма може збагачуватися, навіть змінюватися. У такому разі в сенсі харизми в цей час постає новий інститут, а попередній зникає, хоч у спільноті залишаються ті самі люди²⁶. Зміни в харизмі інституту можуть появлятися навіть після кількох століть його існування, однак таке явище не є частим. На початковому етапі заснування

²¹ Liszka. *Rozwój i zanik wspólnot życia konsekrowanego*, с. 60.

²² P. Liszka. *Typologia charyzmatów życia konsekrowanego // Życie konsekrowane* 4 (2008) 51.

²³ A. Romano. *Dimensione sociologica carismatica ed analogica della figura dei Fondatori // Vita consacrata* 11 (1987) 726.

²⁴ Там само.

²⁵ J. Kiciński. *Charyzmaty w Kościele i dla Kościoła // Życie konsekrowane* 4 (2008) 88.

²⁶ Liszka. *Typologia charyzmatów życia konsekrowanego*, с. 52.

спільноти зміни харизми – звичне явище. Бог давав засновникові відповідну харизму не тільки для того, щоб відповісти на актуальні потреби Церкви і суспільства, а й «щоб оживити євангельські цінності, які втратилися, а мали б завжди бути присутніми в Церкві»²⁷. У відповідь на певне зло появлялося протилежне йому конкретне добро, яке реалізовувалося в новозаснованій спільноті. Тому чернечі інститути мають жити духом засновника і так само, як він, втілювати чернечу харизму через свою діяльність у різних історичних періодах, відповідно до викликів часу. Адже харизма, дана засновникові, є основою ідентичності чернечої родини.

У більшості випадків у заснуванні чернечих згромаджень брало участь кілька осіб. Проте існують і такі спільноти, для яких не вдається визначити, хто був їхнім засновником. Можна вказати на когось, хто подав ініціативу, хто допоміг організувати спільноту чи розвинути структуру згромадження, але жоден із причетних до заснування не відповідатиме всім умовам, за яких міг би бути визнаний засновником. Фактично інститути нерідко визнають своїм засновником особу, яка не цілком відповідає вимогам, необхідним для того, щоб називатися засновником. Тут важливо брати до уваги два фундаментальні критерії: 1) як постала ідея нового інституту; 2) в який спосіб кожна з осіб вплинула на вид місії та духовність цього інституту²⁸. На основі цього визначають тип засновника згромадження.

Зазвичай засновник гуртує навколо себе однодумців, створюючи спільноту. Бувають випадки, коли натхнення і благодать заснувати певне згромадження отримує група осіб. Іноді низка осіб почергово вносить у чернечий інститут істотні елементи, нові харизми, збагачуючи та розвиваючи його традицію. В такий спосіб у спільноті появляється кілька рівноправних засновників²⁹. У традиції першим засновником вважають того, хто організував інститут на початку, закладаючи основи його структури. Особи, які впливають на віднову згромадження, є його відновителями.

Заснування інституту розпочинається від моменту, коли основоположник гуртує учнів, ділиться з ними своїм наміром та інспірує до співпраці. На вступному етапі відбувається: знайомство з життям засновника, передавання інформації, спільне життя, спосіб ведення якого окреслено, передавання харизми учням дією Святого Духа. Цей процес здійснюється всередині «духа учня»³⁰.

²⁷ E. Ciardi. *I fondatori uomini dello Spirito. Per una teologia del carisma di fondatore*. Roma 1982, с. 6.

²⁸ Там само, с. 354.

²⁹ J. M. Lozano. *El fundador y su familia religiosa*. Madrid 1979, с. 28–36.

³⁰ A. Romano. *Carisma. Una voce del nuovo*. Dizionario teologico della vita consacrata // *Vita consacrata* 2 (1991) 148.

Жан-Марі Роже Тіяр, експерт Другого Ватиканського собору, аналізуючи харизму засновника на тлі візії богопосвяченого життя, стверджує, що в перші десятиліття після собору не було напрацьовано відповідних термінів, не велися богословські дослідження в цьому напрямку³¹. Суттєвий розвиток богослов'я харизми засновника почався від кінця 1993 р. Ключовою подією, що надала значного поштовху цьому напрямкові досліджень, став синод єпископів, присвячений місії богопосвячених осіб у Церкві, який відбувся в Римі в листопаді 1994 р. У підготовчому документі синоду «Lineamenta» термін «харизма» щодо богопосвяченого життя застосовано 67 разів, серед основних фігурують такі вирази, як «харизма засновника», «харизма інституту», «харизма заснування» (*carisma di fondazione* та *carisma fondazionale*). У документі зазначено, що харизма інституту є оригінальна, особлива, партикулярна, власна³².

Контекст дій із закладання інституту богопосвяченого життя вказує на ще один поділ засновників різних чернечих згромаджень на типи. Критерієм у ньому виступає відношення основоположника до заснованого ним інституту. Засновник може бути: повний або частковий, внутрішній або зовнішній. *Повний* – це той, хто особисто здійснив усі дії, пов'язані із заснуванням інституту. *Частковий* – здійснив частину дій для заснування інституту. *Внутрішній* засновник є членом заснованого ним інституту та взірцем для наслідування. *Зовнішній* – це той, хто ззовні впливав на постання і розвиток спільноти, не будучи її членом. Стосовно харизми інституту засновники можуть бути двох типів: той, хто має харизму заснованого ним інституту, але не є членом спільноти (*carisma del fondatore*), і той, хто її не має (*carisma per fondare*)³³.

У своїх діях зі створення богопосвяченої спільноти засновники свідомі того, що діють під Божим натхненням, тому в покорі відповідають Йому, відчуваючи силу, яка є даром Святого Духа. У справі заснування вони співпрацюють з однодумцями, які обдаровані подібними натхненнями. Часто засновник чи засновниця надають згромадженню правила або конституції, написані іншою особою. Багато засновників були членами спільноти, яку заснували, але були й ті, що лише ззовні впливали на її створення. Більшість жіночих згромаджень, починаючи від XVII ст., закладено чоловіками; якщо ж засновницею ставала жінка, то поряд із нею часто був чоловік, який керував нею у складанні конституцій та укладанні правил життя спільноти³⁴. Біль-

³¹ J. M. R. Tillard. El dinamismo de las fundaciones // *Vida religiosa* 3 (1982) 165–177.

³² F. Ciardi. Riscoperta dei carismi dei fondatori. La Vita consacrata come presenza carismatica nella Chiesa // *Vita consacrata* 6 (1993) 661.

³³ Liszka. Typologia charyzmatów życia konsekrowanego, с. 53.

³⁴ Ф. Чарді. *Койнонія*. Львів 2002, с. 216.

шість засновників особисто керували заснованими спільнотами, але були й такі, що передавали керівництво іншій особі. Наприклад, траплялося, що засновника спільноти обирали єпископом. Або ж варто згадати випадок, коли о. Кирило Селецький, з огляду на значну чисельність сестер-служебниць, прагнучи розвитку їхнього згромадження, відходить від проводу ним і Галицький митрополит Сильвестр Сембратович передає цілковиту управу над згромадженням Чиніві св. Василя Великого. Саме свідомість своєї ролі відрізняє засновника від інших осіб, які співпрацюють із ним у справі створення нового згромадження. Він відчуває, що покликаний Богом до створення нової чернечої спільноти, окреслює її мету, спосіб життя та передає свого духа. Засновник може отримати візію щодо заснування особисто або за чийсь посередництвом. Не може бути засновником той, хто має візію потреби заснування чернечої спільноти, але не має наміру цього робити. Засновник передає згромадженню свого духа насамперед через молитву, терпіння та свідочтво життя, а вже опісля – через настанови і вказівки³⁵. При заснуванні спільнот основоположники часто долали низку перешкод, докладали багато зусиль для того, щоб інститут міг постати й бути визнаним Церквою, і при цьому відзначалися відкриттям нової дороги святості людини та нової дороги евангелізації світу. Вони ставали живою екзегезою Слова Божого, тому, вивчаючи їхній досвід, по-новому розуміємо Євангеліє³⁶.

Зазвичай ніхто з оточення засновника не може відразу зрозуміти новизни та значення дару, який він отримав, і того, що він робить. Щойно після затвердження чернечого інституту церковною владою й Апостольською Столицею його дія стає зрозумілою³⁷. Це розуміння відкривається поступово. Навіть самому засновникові факт затвердження дозволяє побачити свою працю в новому світлі й новому вимірі. Він знає, що Церква, затверджуючи новий чернечий інститут, стерегтиме його як свою власність, запевняючи йому майбутній розвиток³⁸.

Головна ціль богопосвяченого життя – йти за Христом, наслідуючи свого засновника³⁹. Зрозуміння певного аспекту тайни Христа і Його слів стає основним завданням для засновницької інспірації. Глибоке втаємничення в містерію Христа набирає конкретної форми у визначеному служінні чи способі

³⁵ Ciardi. *I fondatori uomini dello Spirito*, с. 354.

³⁶ Чарді. *Койнонія*, с. 265.

³⁷ Зазвичай при заснуванні спільноти все починається від нижчих ланок до вищої влади. Спочатку засновник за благословенням єпископа здійснює справу заснування, тобто місцевий єрарх дає благословення на конкретний спосіб життя і праці певної спільноти. Якщо спільноти розвивають свою діяльність у різних країнах, то дбають про те, щоб їхня праця мала благословення вищої влади Церкви.

³⁸ Liszka. *Charyzmat życia zakonnego*, с. 140.

³⁹ J. M. R. Tillard. *Carisma e sequela: la vita religiosa come progetto carismatico*. Bologna 1978, с. 72.

життя. Всі засновники були натхнені Христом і мали прагнення наслідувати Його. Їхнє покликання полягало в тому, щоб наслідувати не тільки певну чесноту чи дію Христа, а й цілу Його особу. Кожний засновник має волю глибоко пережити Євангеліє і Христа в Його повноті. Він бачить і переживає містерію в окресленому світі; оригінальне й незамінне, воно стає натхненням до утворення, розвитку та зміцнення особових структур, які гарантують тривалість інституту⁴⁰. Спосіб пережиття Євангелія накладає певний відбиток на новостворений інститут. Те, що засновник отримав у власному покликанні, утривалюється в заснованому інституті настільки, наскільки воно поєднане зі спасительною дією Христа, тобто в покликанні засновника і в харизмі інституту виражений христологічний компонент⁴¹.

Засновник нагадує землю, яка приймає зерно Божої благодаті. Він не знає, якою буде нова чернеча родина, постійно відчуває потребу в духовному зміцненні та отримує його. Він відчуває себе зняряддями у руках Святого Духа в реалізації великого плану спасіння. Все, що Бог здійснює в особі засновника, є для збудування історичного Тіла Христового. Покликання засновника стає наріжним каменем, на якому будується новий інститут, а з ним – і вся Церква. Повірені йому завдання засновник приймає як власні, дія людини і дія Бога щораз більше поєднуються⁴².

Часто засновники, вповні свідомі оригінальності нового інституту, виражають її не тільки словами, а й за допомогою зовнішніх знаків. Ними може бути назва згромадження, яка виражає його духовність, новий чернечий одяг тощо. Згромадження, які займаються схожими видами діяльності, часто не мають яскраво виражених зовнішніх оригінальних ознак, проте назовні може проявлятися інший колорит переживаної ними щоденно духовності⁴³.

Кожен засновник, споглядаючи новопосталу чернечу спільноту, захоплюється дією Святого Духа, відчуваючи себе інструментом у справі її заснування. У спільноті він бачить нове світло, яке глибше відкриває таємницю Євангелія. Новий спосіб розуміння християнства є кроком до яснішого усвідомлення можливостей, які Бог дає для реалізації спасіння.

3. Види харизми чернечих інститутів

Харизма чернечого інституту може походити від особи засновника або ж від самої події заснування інституту. Тому для її визначення важливо пізнати особу засновника, його внесок у справу постановня спільноти, а також ознайомитися з усіма обставинами її заснування.

⁴⁰ Liszka. *Charyzmat życia zakonnego*, с. 134.

⁴¹ Див.: Ciardi. *I fondatori uomini dello Spirito*, с. 162–221.

⁴² Liszka. *Charyzmat życia zakonnego*, с. 136.

⁴³ Там само, с. 138.

Для окреслення різних видів харизми чернечих інститутів у богословських дослідженнях прийнято вживати італійську термінологію, оскільки властивості цієї мови дають кращу можливість виразити специфіку харизматичної дії. Дари Святого Духа пов'язані з особою засновника, з фактом постановня інституту та з особами, які його творять і розвивають. Існує чотири типи харизм, пов'язаних із постановням чернечих інститутів: харизма засновника (*carisma del fondatore*), особиста харизма засновника (*carisma di fondatore*), харизма заснування (*carisma di fondazione*) і харизма від заснування (*carisma del fondazione*).

Харизму засновника (*carisma del fondatore*) інститут отримує безпосередньо від свого засновника. Цю харизму мають лиш деякі спільноти, її отримують раз і назавжди⁴⁴. Святий Дух надихає людину наново відчитати та втілити в життя якусь євангельську цінність, яка виражає певний аспект життя і проповідування Христа. Ця харизма завжди виражається через певну новизну в духовному житті Церкви, тому нерідко церковній владі та вірним трудно відразу зрозуміти й визнати її. Це, своєю чергою, пов'язане з терпінням осіб, обдарованих харизмою засновників, як рівно ж і членів інституту, котрі її реалізують⁴⁵. Яскравим прикладом тих, хто передав харизму засновника, є святі Франциск Ассізький, Іван Боско, Ігнатій Лойола. Святі пережили особисте духовне навернення, через яке глибоко відчитали Євангеліє та жили ним. Приклад їхнього життя став поштовхом для багатьох наново відчитати слово Євангелія. Францисканці, єзуїти, салезіяни є прикладом спільнот, які мають харизму засновника. Салезіяни вважають своїм основним завданням усебічний розвиток молоді людини на основі християнської католицької віри. У виховному процесі вони використовують життєвий досвід о. Боско, його «запобіжну систему виховання». Вона полягає в тому, аби запобігати помилкам і гріхам, створюючи добрий родинний дух, підбадьорюючи, підказуючи правильний шлях, постійно супроводжуючи молоду людину в її зростанні⁴⁶.

Особиста харизма засновника (*carisma di fondatore*), як пише Антоніо Романо, складається з харизми, переданої засновником інституту, та сукупності його особистих харизм. Якщо інститут не отримав харизми від свого основоположника, то *carisma di fondatore* є лише збором особистих дарів останнього⁴⁷. Проте в обох випадках у дарах, якими володіє засновник,

⁴⁴ A. Romano. Teologia del carisma dei fondatori nella riflessione di alcuni teologi // *Vita consacrata* 2 (1988) 107.

⁴⁵ Bożena Szewczul. Problematyka odzwierciedlenia charyzmatu instytutu zakonnego w jego prawie własnym // *Prawo kanoniczne* 3 (2015) 69.

⁴⁶ Салезіяни Святого Івана Боско, УГКЦ. Основне призначення (<http://sdbua.net/new/about-us/>).

⁴⁷ Romano. Carisma. Una voce del nuovo, c. 147.

є *carisma di fondazione*. Особиста харизма і приклад життя засновника є для членів спільноти заохотою до ревнішої посвяти та служіння.

Описані вище види харизми вказують на даний конкретній особі дар, через який проявляється світло Євангелія. Наступні ж указують на конкретні дари, уділені для здійснення дії заснування інституту.

Харизма заснування (*carisma di fondazione*) – це дар, який засновник отримує для здійснення всіх дій, пов'язаних із постанням інституту⁴⁸. Цю харизму може мати не тільки засновник, а й інші особи, котрі співпрацюють із ним у справі заснуванні⁴⁹. Цей вид харизми не передається інституту, його дія виражається в конкретних чинах, пов'язаних із постанням інституту. Його посідають більшість засновників богопосвячених спільнот. Особа бачить потребу заснування спільноти, гуртує навколо цієї ідеї групу інших осіб, здійснює всі дії, необхідні для формального заснування та потвердження спільноти, надає їй напрямок діяльності, формує духовність, пише статuti, конституції чи директиви. Такий дар для заснування чернечої спільноти був яскраво виражений у постаті о. Кирила Селецького. Він належить до засновників зовнішнього типу, адже заснував жіночі чернечі спільноти українських сестер служебниць Непорочної Діви Марії та сестер Святого Йосифа ОПДМ. Отець сформував перші спільноти згромадження св. Йосифа, подбав про відкриття перших домів, їх матеріальне забезпечення, уклав чернечий розпорядок, служив Літургію для черниць, сповідав, передав основи духовного життя та чернечої посвяти, працював над конституціями, займався оформленням документації для заснування згромадження, визначив напрямок його діяльності, піклувався професійним вишколом черниць. Усі справи він звершував з благословення церковної влади⁵⁰. Подібно дар для заснування спільноти мали: о. Роман Бахталовський, засновуючи згромадження сестер Пресвятої Богородиці Фатімської, о. Юліан Дацій – згромадження сестер мироносиць під покровом св. Марії Магдалини, о. Зенон Каленюк – згромадження Дочок Марії, та інші.

Харизма від заснування (*carisma del fondazione*) властива тим інститутам, які не мають харизми засновника. Джерелом харизми таких інститутів є подія заснування, і в акті заснування інституту харизма надається всім його членам⁵¹. Існують також інститути богопосвяченого життя, засновники яких не посідали харизми цього інституту. Наприклад, хтось, хто ніколи не лікував хворих, заснував згромадження, яке опікується хворими; або ж хтось,

⁴⁸ F. Ciardi. Teologia del carisma degli Instituti // *Vita consecrata* 12 (1986) 849.

⁴⁹ Romano. Carisma. Una voce del nuovo, с. 147.

⁵⁰ С. Марко. *Харизма та життя згромадження св. Йосифа ОПДМ 1898–1990 рр.* Львів 2000, с. 302–303.

⁵¹ Romano. Carisma. Una voce del nuovo, с. 147–149.

хто ніколи не був на місцях, заснував місійне згромадження. Тоді засновник не має *carisma del fondazione* заснованого ним інституту, натомість інститут її має, але не має *carisma del fondatore*⁵². Наприклад, сестри згромадження св. Йосифа в події заснування відкривають ціль постання їхньої спільноти, заданий їм засновником вид діяльності – християнське виховання дітей⁵³. Тобто, у цьому випадку подія заснування вказує на харизму згромадження.

Якщо засновник *внутрішній*, то він, звичайно, має харизму цього інституту, якщо ж він *зовнішній*, то може її мати або ні. Дар, який дається засновникові для заснування інституту, визначається трьома питомими елементами: персональний – перемінює особу засновника, готуючи його для сповнення місії в Церкві, колективно-спільнотний – дається для реалізації цього проєкту, а еклезіальний – для передання окреслених вартостей цілій Церкві⁵⁴.

Засновник богопосвяченої спільноти через свою діяльність стає духовно преображеною особистістю, джерелом зрілої доброти для суспільства. Його дух виражений також у заснованому ним інституті. Засновник не може бути джерелом харизми, бо не може замінити Святого Духа, але в певний спосіб через свої дії стає Його посередником⁵⁵. Тому члени чернечих згромаджень, досліджуючи харизму власного інституту, мають ретельно вивчати його історію, особливо початкового етапу створення. Якщо спільнота не має харизми засновника, то вона намагається через історичні дослідження пізнати мотиви, якими той керувався при її створенні; якщо ж спільнота має харизму засновника, то додатково ознайомлюється з його біографією⁵⁶. Згромадження й усі його члени можуть зберегти власну ідентичність тільки тоді, коли правильно відчитають власну харизму.

Отець Лука Гутьєррез стверджує, що багато інститутів не зауважили, що їхній засновник не тільки реалізовував актуальні потреби Церкви, а й мав, окрім того, дар Святого Духа для реалізації конкретної євангельської вартості, котра мала би бути передана інститутові. Актуальне конкретне завдання було хибно сприйняте за харизму інституту в її цілості. Помилкою є трактувати принагідні й випадкові події як істотні, конечні та незмінні. Інша крайність – легковажити євангельськими вартостями, які сутнісно належать даному інститутові. Тому о. Гутьєррез застерігає, щоб такі помилки, через брак усвідомлення неправильності дій, не переформувались у сталий критерій визначення харизми заснування⁵⁷.

⁵² P. Liszka. Charyzmat założycielski instytutu życia konsekrowanego, s. 72.

⁵³ С. Марко. *Харизма та життя*, с. 27–30.

⁵⁴ Romano. Carisma. Una voce del nuovo, c. 147.

⁵⁵ Liszka. Charyzmat założycielski instytutu życia konsekrowanego, c. 74.

⁵⁶ Liszka. Rozwój i zanik wspólnot życia konsekrowanego, c. 62.

⁵⁷ L. Gutierrez. *Interpretación teológica del carisma claretiano*. Roma 1984, c. 25–27.

Харизма не може бути статичною, це динамічна сила у процесі творення. У вужчому сенсі чернечий інститут є харизматичним рухом. У ньому постійно виражається харизма засновника, яка реалізується та розвивається в історії Церкви і світу. Так відбувається харизматична еволюція інституту⁵⁸. Вірність харизмі інституту неможлива без розвитку, як і розвитку не може бути без вірності харизмі заснування. Псевдовірність без розвитку прирікає інститут на згасання. Розвиток без вірності знаменує творення нового, іншого інституту й кінець існування попереднього⁵⁹. Проблема віднови полягає у виборі не між старим і новим, а між справжньою і позірною інкультурацією. Коли поглиблюється усвідомлення власної харизми, тоді відкриваються нові шляхи її втілення⁶⁰.

В УГКЦ питання визначеності харизми чернечої спільноти залишається актуальним. Згромадження, головні осідки яких розміщені в Римі, переважно мають чітко визначену харизму. Ті ж, чії управи в Україні, не мали можливості вчасно брати до уваги постанови й заклики Другого Ватиканського собору та пособорового вчення Церкви щодо богопосвячених спільнот і відповідно застосовувати їх до життя власного інституту.

В апостольському листі з нагоди року богопосвячених осіб папа Франциск заохочує богопосвячені спільноти пам'ятати свою історію, добачати «інспіраційну іскру», ідеали, плани, цінності, які побуджували їх, починаючи від засновників і перших членів. Це допомагає усвідомлювати, як їхня харизма реалізовувалася в часі, наскільки творчо вона проявлялася та які труднощі долала⁶¹. Як у Церкві єдність існує завдяки глибинному зануренню в Слово Христа у вірі та вимагає постійного перебування в навчанні апостолів, яким Ісус довірив Євангеліє, так само і релігійна спільнота знаходить власну єдність у прийнятті харизми, що породила її, та у вірності їй⁶².

Ціллю чернечого покликання є не лише особиста святість, а й служіння Церкві. Кожна спільнота, будь-яка харизма і духовність одухотворені койнонією та існують для койнонії⁶³. Правила і конституції чернечих спільнот серед основних завдань вказують на поширення Божої слави, спасіння світу, освячення себе та інших. Тому чернеча посвята зобов'язує ченців і черниць

⁵⁸ Liszka. *Charyzmat życia zakonnego*, с. 156.

⁵⁹ Там само, с. 173.

⁶⁰ Конгрегація інститутів богопосвяченого життя та апостольських спільнот. *Почати на-ново – від Христа. Оновлена відданість богопосвяченому життю у третьому тисячолітті (19.05.2002)* / перекл. з англ. Р. Паранько. Львів 2004, § 31.

⁶¹ Francesco. *Lettera apostolica a tutti i consecrati in occasione dell'anno della vita consacrata* (21.11.2014), 1 (http://www.vatican.va/content/francesco/it/apost_letters/documents/papa-francesco_lettera-ap_20141121_lettera-consacrati.html).

⁶² Чарді. *Койнонія*, с. 265.

⁶³ Там само, с. 348.

ангажуватися в справу поширення Царства Божого відповідно до особистих здібностей і талантів та в гармонії з посланництвом своєї чернечої спільноти⁶⁴. Апостольська плідність їхньої праці впливає з особистої віри та внутрішнього досвіду присутності Бога, завдяки яким вони здатні відповідати на виклики кожної епохи.

Висновок

Другий Ватиканський собор у декреті «*Perfectae caritatis*» закликає чернечі згромадження до віднови богопосвяченого життя: повернутися до джерел християнства і до першого духа, який став натхненням для заснування чернечої спільноти. Святий папа Іван Павло II в апостольському повчанні «*Vita consecrata*» закликає чернечі чини та згромадження до вірності *засновницькій* харизмі.

Кожне згромадження має власну харизму. Її пізнання є необхідним завданням усякого богопосвяченого інституту, адже харизма виражає його ідентичність. Харизма може бути тривалою, коли згромадження покликане до реалізації еклезіальної цінності, яка належить до суті життя Церкви; тимчасовою, коли згромадження здійснює суспільну діяльність, актуальну для певного періоду часу; або ж змішаного типу, коли богопосвячена спільнота поєднує тривалу і тимчасову харизми. Спільноти, яким властива тимчасова харизма, завершують свою діяльність після виконання відповідних певному часові завдань або ж реорганізуються, змінюючи при цьому харизму. Богопосвячені особи покликані пізнавати історію власного інституту, додаючи в ній дії засновника: реалізацію конкретних євангельських вартостей, відповідь на актуальні потреби Церкви, щоб правильно відчитати власну харизму та зберегти вірність їй.

Засновник свідомий ролі, яку він виконує під дією Божого натхнення, коли гуртує навколо себе учнів, ділиться наміром, інспірує до співпраці, окреслює спосіб життя спільноти. Він може особисто здійснити всі дії щодо заснування інституту. Якщо ж до заснування причетні кілька осіб, які частково впливають на постання спільноти, то інститут має кількох співзасновників, і важливо доцінити їхній внесок у заснування та формування харизми спільноти. Засновник може бути членом спільноти, яку створює, або ж ззовні впливати на її постання. При цьому він має звершувати всі дії з благословення церковної влади, яка затверджує факт заснування інституту. Засновник, який особисто звершив усі дії щодо заснування спільноти, є *повним* засновником, а коли робив це частково – *частковим*; якщо він є членом спільноти, котру заснував, то це *внутрішній* засновник; якщо ж

⁶⁴ Kiciński. Charyzmaty w Kościele i dla Kościoła, s. 93.

ззовні здійснював дії щодо заснування – *зовнішній*. Особи, які впливають на віднову чернечого інституту, є його відновителями.

Існує чотири типи харизм, пов'язаних із постанням чернечих інститутів: *харизма засновника (carisma di fondatore)*, яку інститут отримує від засновника; *особиста харизма засновника (carisma del fondatore)* – особисті дари засновника; *харизма заснування (carisma di fondazione)* – дар для заснування інституту; та *харизма від заснування (carisma del fondazione)*, яка надається спільноті в події заснування інституту.

При заснуванні спільнота може отримати харизму від свого засновника, в особі якого виражається місія інституту, або ж від події заснування, яка вказує на вид харизми спільноти. Дослідження власної історії, причин, мотивів, дій засновника та перших членів спільноти, їхньої відкритості на Боже Слово є необхідними для визначення місії згромадження.

Знання харизми визначає ідентичність спільноти, а вірність їй – тривкість інституту. Тому важливим завданням кожної богопосвяченої особи є пізнання харизми власного згромадження та вірність їй у посвяті Богові для плідного розвитку Церкви.

Бібліографія

Джерела

- Ciardi F. Teologia del carisma degli Istituti // *Vita consacrata* 22/12 (1986) 844–857.
- Liszka Piotr. Charyzmat założycielski instytutu życia konsekrowanego // *Życie konsekrowane* 28 (2000) 458–474.
- Liszka Piotr. *Charyzmat życia zakonnego*. Warszawa – Wrocław 2002.
- Liszka Piotr. Typologia charyzmatów życia konsekrowanego // *Życie konsekrowane* 72/4 (2008) 47–54.
- Romano Antonio. Dimensione sociologica carismatica ed analogica della figura dei Fondatori // *Vita consacrata* 23/11 (1987) 722–741.
- Romano Antonio. Teologia del carisma dei fondatori nella riflessione di alcuni teologi // *Vita consacrata* 24/2 (1988) 107–118.
- Romano Antonio. Carisma. Una voce del nuovo. Dizionario teologico della vita consacrata // *Vita consacrata* 27/2 (1991) 137–152.
- Tillard J. M. R. *Carisma e sequela: la vita religiosa come progetto carismatico*. Bologna 1978.
- Tillard J. M. R. El dinamismo de las fundaciones // *Vida religiosa* 3 (52) (1982) 165–177.

Документи Церкви

Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965): конституції, декрети, декларації. Коментарі / перекл. з лат. Р. Паранько, Ф. Ковальський та ін. Львів 2014, с. 55–116.

Іван Павло II. Апостольське повчання «*Vita consecrata*» / перекл. з італ. П. Підручний. Львів 1997.

Конгрегація інститутів богопосвяченого життя та апостольських спільнот. Почати наново – від Христа. Оновлена відданість богопосвяченому життю у третьому тисячолітті. *Ripartire da Cristo* (19.05.2002) / перекл. з англ. Р. Паранько. Львів 2004.

Decreto sul rinnovamento Della Vita religiosa *Perfectae caritatis* (28.09.1965) // *La Santa Sede* (www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_it.html).

Paolo VI. Esortazione apostolica *Evangelica testificatio* (29.06.1971) // *La Santa Sede* (www.vatican.va/content/paul-vi/it/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19710629_evangelica-testificatio.html).

Sacred congregation for religious and for secular institutes, sacred congregation for bishops. Directives for the mutual relations between bishops and religious in the church – *Mutuae relationes* (14.05.1978) // *La Santa Sede* (www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccsrlife/documents/rc_con_ccsrlife-doc_14051978_mutuae-relationes_en.html).

Congregazione per gli istituti di vita consacrata e le società di vita apostolica. La dimensione contemplativa della vita religiosa (1980) // *La Santa Sede* (www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccsrlife/documents/rc_con_ccsrlife-doc_12081980_the-contemplative-dimension-of-religious-life_it.html).

Giovanni Paolo II. Esortazione apostolica post-sinodale *Vita consecrata* (1996) // *La Santa Sede* (www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_25031996_vita-consecrata.html).

Francesco. Lettera apostolica a tutti i consacrati in occasione dell'anno della vita consacrata (21.11.2014) // *La Santa Sede* (www.vatican.va/content/francesco/it/apost_letters/documents/papa-francesco_lettera-ap_20141121_lettera-consacrati.html).

Допоміжна література

Марко с. Стефанія. *Харизма та життя згромадження св. Йосифа ОПДМ 1898–1990 рр.* Львів 2020.

Marko s. Stefaniya. *Kharyzma ta zhyttia zghromadzhennia sv. Yosyfa OPDM 1898–1990 rr.* Lviv 2020.

Чарді Фабіо. *Койнонія.* Львів 2002.

Ciardi Fabio. *Koinoniia.* Lviv 2002.

- Aubry J. *Teologia della vita religiosa alla luce del Vaticano II*. Torino – Leumann 1980.
- Ciardi F. *I fondatori uomini dello Spirito. Per una teologia del carisma di fondatore*. Roma 1982.
- Ciardi F. Riscoperta dei carismi dei fondatori. La Vita consacrata come presenza carismatica nella Chiesa // *Vita consacrata* 29/6 (1993) 660–670.
- Galot J. *Il carisma della vita consacrata*. Milano 1968.
- Gogola Jerzy Wiesław. Charyzmat życia konsekrowanego jako dar i zadanie // *Życie konsekrowane* 72 (2008) 48–21.
- Gutierrez L. *Interpretación teológica del carisma claretiano*. Roma 1984.
- Kiciński Jacek. Charyzmaty w Kościele i dla Kościoła // *Życie konsekrowane* 4 (2008) 86–95.
- Jasiak Robert. Charyzmaty // *Leksykon duchowości katolickiej* / red. M. Chmielewski. Lublin – Kraków 2002, 112–115.
- Liszka Piotr. Duch Święty źródłem charyzmatów życia zakonnego // *Życie konsekrowane* 1 (2002) 27–39.
- Liszka Piotr. Rozwój i zanik wspólnot życia konsekrowanego w kontekście charyzmatycznym // *Życie konsekrowane* 72/4 (2008) 55–63.
- Lozano J. M. *El fundador y su familia religiosa*. Madrid 1979.
- Midali M. La teologia della vita consacrata dal Vaticano II a oggi // *Vita consecrata* 28/4 (1992) 312–327.
- Régamey P. R. *La voce di Dio nelle voci del tempo*. Assisi 1973.
- Tilliard J. M. R. *Religiosi perque?* Bologna 1970.
- Szewczul Bożena. Problematyka odzwierciedlenia charyzmatu instytutu zakonnego w jego prawie własnym // *Prawo kanoniczne* 58/3 (2015) 65–85.

Интернет-ресурс

Салезіяни Святого Івана Боско, УГКЦ. Основне призначення (<http://sdbua.net/new/about-us/>).

Stephaniya Marko

CHARISMA OF RELIGIOUS CONGREGATIONS

The article presents the doctrine of the Catholic Church concerning the charisma of religious institutions. It defines basic criteria for determining different types of charisma: the type of a founder and his role in the foundation of a new community, history, reasons and motivations for its founding, the formation of a Rule that governs community life. The identity of the institute is expressed in its charisma. The knowledge of identity promotes the creativity and duration of the community and revives the Church.

Keywords: charisma, consecrated life, institute, religious congregation, founder.